

LENA MARANDER-EKLUND

”Mycket av det vi företar oss eller låter bli, är beroende av vädret.”

Engagemang i relation till väder

Inledning

Sommaren 2016 var vädermässigt förmodligen som den brukar i finländska förhållanden. I början av juli inföll en kallperiod då många inledde sina semestrar. I mitt Facebookflöde kommenterar en av mina vänner detta den 6 juli på följande sätt: ”Ett sådant väder!! Regn, 13 grader varmt, frisk vind... Morgondoppet isigt. Är det lika fruset i södra Finland, tro?” Inlägget på Facebook föranleder 20 kommentarer om vädret på olika platser i Finland. Den 10 juli skriver samma vän: ”Igår sken solen i [plats]. Vi var som lössläppta kalvar, tillbringade varje sekund utomhus, njöt och suckade var tredje minut över hur ljuvligt det var. Idag regnar det. Igen. Suck.” Inlägget på Facebook kan, enligt mig, tolkas som ett emotionellt engagemang gällande väder. Det första som tyder på ett engagemang är att vädret överhuvudtaget omtalas och beskrivs. För det andra anges uttrycket Ett sådant väder med dubbla utropstecken som ett sätt att förstärka och dramatisera det sagda. Dessutom används emotionsord som ljuvlig och stilmedel såsom suckar. Förutom att förstå inlägget som ett uttryck för engagemang kan det tolkas som ett sätt att kommunicera med fokus på sociala relationer. I denna artikel går jag inte in på väder som samtalsämne och utvecklar därför denna tanke inte här.

Under semestertid är många speciellt upptagna av vädret, när det är soligt och varmt men särskilt då det är kallt och regnigt. Vi följer med olika väderleksrapporter och -prognoser

samtidigt som vädret är oförutsägbart, det är som det är. Kortsiktigt kan vi inte påverka vädret. Samtidigt, eller kanske just därför att vi inget kan göra, engagerar vädret en del av oss mycket. Denna artikel kommer att handla om, vårt känslomässiga engagemang kring väder, det vill säga att vi intresserar oss så mycket för vädret samtidigt som få är direkt beroende av det. Alla människor är inte upptagna av väder men i min text kommer jag att fokusera på sådana personer som engagerar sig i och har åsikter om det. Inledningsvis behöver skillnaden mellan väder och klimat klargöras. Klimat avser temperatur, regnmängd och vind som mäts statistiskt över en längre period, flera årtionden. Väder däremot innebär förhållanden på en kortare tidsaxel, det vill säga väderförhållandena för dagen, veckan eller månaden (Karttunen et al. 2008, 110). Jag är inte intresserad av vädret i sig utan mitt fokus är upplevelsen av väder.

Varför då studera upplevelser av väder? För någon kan temat te sig betydelselöst, något som inte spelar någon roll. Jag menar dock att väder är kulturanalytiskt intressant av flera anledningar. För det första är analysen av det till synes oviktiga ett sätt att nå kunskap om rutiner och om en i många fall undflyende vardag (jfr Ehn & Löfgren 2012, 5). Trots att vädret är vad det är gör det något med oss och strukturerar vårt liv både när det gäller våra upplevelser av och relationer till naturen och de fyra årstiderna. Vi upplever naturen och landskapet via väder (Löfgren 2014, 259). För det andra spelar väder en stor roll i vad vi gör

och inte gör på ett vardagligt plan, såsom titeln på denna artikel aviserar (SLS 2303, 29). Då handlar det om vad vi företar oss på fritiden, när vi tar en promenad, spelar golf, åker på utfärd eller väljer att sitta hemma. Listan kunde göras lång och jag återkommer till frågan nedan. Men även på ett samhälleligt plan spelar det en roll hur vädret är. Jordbruket, byggbranschen och turismen är väderberoende för att nämna några exempel. I boken *When weather matters* (2009) behandlas vädrets betydelse för ekonomi, hälsa och säkerhet i USA men också i den övriga världen. När det kommer till intervädrets betydelse för fotgängares olyckor får frågan stor betydelse både gällande kostnader för sjukvård och intervåghållning och om hur dessa olyckor ska kunna undvikas (Eriksson & Sörensen 2015). Vintern 2016 blossade en engagerad diskussion om genusplogning upp, det vill säga en önskan om könskonsekvensbedömning av vinterunderhållet för att underlätta fotgängarna, som ofta är kvinnor, att ta sig till sina arbetsplatser (YLE.fi nyheter). Vädrets betydelse på ett samhälleligt plan går jag inte in på i denna artikel, men jag menar att det är viktigt att hålla i minnet att väder är av större betydelse än hur du och jag upplever vädret.

Som utgångspunkt för min analys använder jag mig av svaren på frågelistan Vackert väder idag! som jag utformade i samarbete med Svenska litteratursällskapets (SLS) arkiv vintern 2015–2016. Frågelistan, som presenteras nedan, behandlar människans relation till och upplevelse av väder. Syftet med artikeln är att analysera hur engagemang kring väder tar sig uttryck i frågelistsvaren. Min utgångspunkt är således empirisk. I min analys koncentrerar jag mig på svaren på frågorna om vad som uppfattas vara det perfekta vädret och att samla på information om väder. Engagemang förekommer också i andra svar, speciellt de svar där det efterfrågas erfarenheter av åska, storm och värmebölja och i viss mån i de svar som handlar om väder som samtalsämne och väderprognoser, men analysen av dessa svar utesluter jag i denna artikel och behandlar dem i ett annat sammanhang. Metodologiskt är jag inspirerad av kulturanalys vilket i detta

sammanhang innebär att väder ses som ett fenomen som strukturerar vardagen, precis som det gör i exemplet från Facebook ovan (Ehn & Löfgren 2012). Jag kommer även att studera användningen av dramatiska medel såsom emotionsord. Exempel på emotionsord¹ är att vara glad, lycklig och arg. Dessa är också exempel på så kallade stilfigurer som har som avsikt att visa på skribentens emotionella engagemang i texten (Ahmed 2004, 12; Melin & Lange 1985, 7ff). Teoretiskt använder jag mig av begreppet engagemang som presenteras nedan.

Engagemang

Enligt SAOL betyder engagera anställa, inblanda, få någon med sig, ta verksamt del i, intressera sig för medan adjektivet engagerad innebär att man är starkt intresserad (SAOL 13). Synonymer till engagerad är för det första fångslad, hängiven, absorberad, ivrigt intresserad, inblandad och invecklad och för det andra anställd, lejd, sysselsatt och upptagen (Synonymer.se). Det är ordets första betydelse som här är aktuell.

När man läser studier som behandlar engagemang kommer man lätt in på frågor om arbetsmotivation, medborgaraktivitet och pedagogik, exempelvis frågor kring hur man får anställda att intressera sig för sitt arbete, folk att rösta, och elever att lära sig något (se t.ex. Berglund 2010, Rosberg 2013). Arbetsvetenskapliga studier bidrar med att förklara engagemang genom att uppfatta det bland annat som hängivenhet och försjunkenhet. Enligt Richard Berglund kan engagemang i betydelsen *commitment* kopplas till identifiering, bindning eller åtagande medan svenskans ord engagemang syftar på lust eller personlig drivkraft (Berglund 2010, 44). Att vara engagerad i väder handlar då om ett starkt intresse, en drivkraft för ämnet och något som uppfattas som lustfyllt, det vill säga något emotionellt.

I pedagogiska sammanhang omtalas olika typer av engagemang. Det som utanför en lärandemiljö är av intresse är emotionellt engagemang, det vill säga ett affektivt tillstånd och beteende-engagemang som innebär en

delaktighet och uthållighet (Rosberg 2013, 5). Engagemang är således ett exempel på affekt. Affekt innebär ett slags sinnesrörelse, det som föregår en känsla. Emotioner kan ses som en kulturell tolkning av affekt (Thrift 2008, 221). Det affektiva tillståndet innebär ett mer eller mindre starkt emotionellt intresse för, i detta fall, väder. Enligt Sara Ahmed är analysen av stilfigurer, såsom emotionsord, ett sätt att undersöka texters emotionalitet (Ahmed 2004, 13). Beteende-engagemanget kommer jag att återknyta till i avsnittet om att samla på väderinformation. Det som jag däremot inte kommer att kunna ge svar på är varför en del människor engagerar sig i väder medan andra inte bryr sig om det överhuvudtaget.

Engagemanget i och intresset för väder är – naturligtvis – inget nytt fenomen. Vädret har påverkat människans liv och hennes fortlevnad eftersom jordbruk och fiske varit och är väderberoende. Redan Aristoteles (384–322 f Kr) bedrev systematiska studier av väder. Sedan 1600-talet har handboken *Bondepraktikan* använts för att förutspå väder (Cederqvist 2007). I 1700-talets England inledde samhällets ledande skikt ett systematiskt diarieförande av vädret. Målet med denna insamling var en önskan om att få bukt med en utbredd rädsla för extremt väder – något som tog fart efter en ödesdiger storm år 1703. Tanken var att visa att vädret som regel var gynnsamt och att fog för rädsla därför inte fanns. Förutsättningen för detta var, i upplysningstidens anda, förekomsten av mekaniska klockor och almanackor (Golinski 2003, 18ff). I mitten av 1800-talet började man göra systematiska väderobservationer och -prognoser i Norden. Meteorologiska institutet i Finland grundades 1881 och då ökade antalet väderstationer vilket medförde pålitligare väderprognoser (Heino 1994, 18). Himlen, himlakroppar och väder har också fascinerat människan i alla tider och folketro kring det har varit relativt utbrett, något som ett stort antal uppteckningar i folkminnesarkiv tyder på (Tillhagen 1991). Att notera väder har materialiserats i almanackor, loggböcker, arbetsböcker och väderböcker på väderstationer, lotsstationer, fyrar, båtar och bondgårdar (Heino 1994, 12ff). Väderstatis-

tik fördes på 1700-talet av vissa gymnasier och centrala väderfenomen kunde omtalas i kyrkböcker, vilket tyder på att företeelsen att på amatörbasis anteckna väder har långa rötter (*Historiskt väder*). Vädret är således kulturhistoriskt intressant.

Frågelistan Vackert väder idag!

Frågelistan utformades av mig i samarbete med Marika Rosenström på SLS arkiv. Jag kontaktade SLS arkiv eftersom arkivet har goda förutsättningar att nå ut till potentiella svarare dels eftersom de har ett aktivt meddelarnät, dels eftersom den traditionella frågelistan som publiceras i medlemstidningen *Källan* kan kompletteras med en webb-frågelista. Frågelistan bestod av åtta huvudfrågor. Frågorna handlade om (1) väder som samtalsämne, (2) det perfekta vädret, (3) åska, storm och värmebölja, (4) att spå väder, (5) väderprognoser, (6) att samla information om väder, (7) väder som nyhet och (8) klimatförändringen och dess följder. I denna artikel analyseras endast svaren på frågorna två och sex. Uppmaningen att svara på frågorna introducerades med hjälp av följande text:

Många av oss kommenterar vädret dagligen. Vi funderar på om det är varmare eller kallare än förra året eller i går, vi förfasar oss när det snöar eller regnar väldigt mycket men noterar också när det enligt vårt tycke är för varmt eller för kallt. SLS arkiv samlar nu in berättelser om detta och annat gällande ditt förhållande till väder. Vädret engagerar och väcker känslor. Vissa människor samlar information om dagens väder eller följer väderprognoserna extra noga. Andra iakttar moln och andra naturfenomen som ska säga något om kommande väder. Man kan också ha upplevt något fint eller något skrämmande i samband med särskilda väderförhållanden. Att vädret kommer att förändras på grund av klimatförändringen är något som vi hör och läser mycket om i dag. (SLS arkiv/frågelista)

Att väder engagerar och väcker känslor hos vissa personer var således en utgångspunkt eller kanske en förutfattad mening från min sida

eftersom jag är en person som engagerar mig i väder.

Frågelistan publicerades i SLS medlemstidning *Källan* 2/2015 och på SLS webbplats i december 2015 (SLS arkiv/frågelista). Medlemstidningen innehöll den aktuella frågelistan och nådde de cirka 450 personer till det meddelarnätet som SLS arkiv handhar i januari 2016. Meddelarnätet består av en femtedel män och resten kvinnor². För att ge frågelistan synlighet sattes länkar till frågelistan på SLS Facebook, och puffar sattes in i finlandssvensk media. Jag delade länken till frågelistan på Facebook och i april, då Marika Rosenström och jag noterade att det inkommit relativt få svar av personer födda på 1960- och 70-talen, uppmanade jag personer på Facebook i denna åldersgrupp att svara. Svarstiden förlades till den 15.4 men förlängdes senare till den 31.5.2016.

Totalt kom det in 75 svar³ vilket jag anser vara ett relativt gott resultat (SLS 2303). Av dessa var 17 män och 58 kvinnor. De flesta som svarat är från Österbotten och Nyland. Många av svaren är från personer födda mellan åren 1931 och 1955, men svar finns från personer i alla ålderskategorier. Den äldsta är född år 1921 och den yngsta år 1995. Svararnas yrken fördelas över en relativt bred skala. De är bland annat bönder, pensionärer, studerande, klasslärare, byråtjänstemän, företagare, försäkringsexperter och sjuksköterskor. Chefer och högre tjänstemän finns det dock färre av. 49 av svaren sändes in till SLS arkiv i pappersformat eller som textfil. 26 svar sändes in som svar på webb-enkäten. I bägge kategorierna finns både utförliga och kortare svar, men de mest utförliga svaren återfanns bland de skriftliga svaren, bland meddelare som svarar på i stort sett alla frågelistor som arkivet sänder ut och som reflekterar över frågorna som ställs (jfr Hagström & Marander-Eklund 2005, 21).

Det perfekta vädret

Delfrågorna till frågan om det perfekta vädret löd enligt följande: När anser du att vädret är bra? Gör du något speciellt i ditt arbete eller på din fritid när du anser att det är bra väder?

Vilken effekt har bra väder på dig?

Upplevelserna av väder är något vi har gemensamma erfarenheter av och som vi delar. En kvinna påpekar just detta att ingen kan undvika att påverkas av vädret, och att det därför intresserar många (SLS 2303, 51). Speciellt viktigt är vädret för dem som lever av jorden. T.ex. för höbärgningen behövs högtryck vilket gör att vädret följs med extra noga (SLS 2303, 54).

För många innebär det perfekta vädret sol och värme, kring 25 grader varmt (SLS 2303, 15, 16). Om detta skriver en meddelare: ”Det perfekta vädret är t.ex. plageväder. Klart solsken och svag vind” (SLS 2303, 4). Speciellt sommartid, på semestern är förväntningarna på ett perfekt väder, i betydelsen vackert väder, stora. I detta fall avses oftast sol och uppehåll. Om vädret inte är vackert uppfattas semestern som misslyckad (SLS 2303, 36). En del anser att ett perfekt väder är minst +30 grader och menar att det får man aldrig i Finland (SLS 2303, 28). Men det finns också personer som trivs med relativt svalt väder och menar att 10 grader sommartid är lagom för då slipper man svettas (SLS 2303, 10).

Det perfekta vädret innebär för många en viss måttlighet, det ska vara ”lagom” menar en kvinna som understreckat ordet för att betona det (SLS 2303, 48). ”Perfekt väder är mellan -2 och +23. Allt annat för kallt eller för hett.” (SLS 2303, 11). Det perfekta vädret är:

När det varken är för varmt eller för kallt. Ca 20 plusgrader, sol. Egentligen behövs inte ens solen. Bäst när man klarar sig i lätta kläder, utan solglasögon eller paraply, varmt men ändå så att man orkar göra saker. Jag blir på bättre humör av vackert väder. (SLS 2303, 52).

I materialet framkommer att väder ger människor anledning att klaga och förfasa sig över det. Vädret kommenteras med eftertryck oberoende hurdant vädret är: ”Oj, vad mycket snö, vad det är kallt idag, det är en ryslig blåst idag, eller nog orkar det regna, eller vad fint det är idag, eller det är så varmt, så man inte kan vara

Vintervy. Foto: Marika Rosenström

ute...” (SLS 2303, 3). Här används emotionsord som ett sätt att förstärka upplevelsen av vädret, ett sätt att reagera med affekt. På så sätt blir väder en kanal för våra känslor som eventuellt har helt andra orsaker (jfr Löfgren 2014, 259). I ett svar framkommer att människan aldrig är nöjd gällande väder. ”Ibland är det för regnigt, ibland för kallt, ibland för hett” säger en kvinna född på 1930-talet som anser att folk har kort minne gällande väder, eftersom de enligt henne glömmer det fina vädret och klagar på det dåliga (SLS 2303, 13). Vädret föranleder i sådana fall en jämförelse över tid samtidigt som få exakt kommer ihåg hurdant vädret var veckan eller året innan om det inte kopplas till en specifik händelse eller finns nedtecknat.

Vi jämför vädret över tid men också gällande plats eller region, precis som min Facebookvän som omtalas i inledningen, aviseras genom

frågan om det är lika kallt i andra delar av Finland som den ort där hen då befann sig. I frågelistsvaren omtalas detta som ett slags tävling som baserar sig på en jämförelse:

Den som har det kallast på termometern vinner, är en känsla man får när man ser hur vi försöker överträffa varandra med det lägsta gradtalet, antingen på FB eller i våra samtal. Förmodligen blir vi en aning uppiggade av stora ändringar i väderleken. Det händer något i våra liv. (SLS 2303, 29).

I ett annat svar framkommer också detta med att vi inte är nöjda med det väder som är:

Det är väl alltid fel väder?! Människorna är aldrig nöjda. Det är för varmt eller för kallt. För en är det för soligt, för en annan är det för regnigt. Det är skillnad på om du arbetar eller är ledig. Om du befinner dig i staden eller ute på landsbygden. Bonden är väl den som är mest beroende av vädret. [...] Önskevädret på landsbygden på landet är väl nog ändå sol, men inte för hett. Blåst som håller mygg och bromsar på avstånd. Ett stilla regn nattetid då höet är insamlat så torde alla vara nöjda. (SLS 2303, 40).

Det som inte uppfattas som ett perfekt väder innebär ett engagerat förfasande över för mycket av vare sig det handlar om sol, regn, snö eller blåst. Citatet ovan visar på att människor många gånger engagerat och med affekt klagar på vädret, men också att det spelar en roll var man är och vad man gör i olika väder. På sommarstugan är det viktigare med perfekt väder än i urban miljö. En man född på 1940-talet menar att han ”ger blanka fan” i vädret då han är i stan, medan han nogsamt följer med det på sin sommarstuga (SLS 2303, 10). För jordbrukaren är det viktigare med lagom perfekt väder än för den som arbetar i kontorsmiljö. En äldre man uttrycker sig så här: ”Under min tid som manschettarbetare påverkades arbetet föga av vädret. Det var ju mest inomhus i alla fall. Och resan till och från arbetsplatsen skedde oberoende av vädret – för min del oftast med bil” (SLS 2303, 41). I svaren framkommer även att det perfekta vädret är olika under olika årstider och föranleder att man företar sig olika

sysslor. På så sätt strukturerar väder framförallt ens fritid och inverkar på våra beslut om vad vi företar oss, såsom följande kvinna född på 1950-talet berättar:

Alla olika årstider har sitt perfekta väder: vinterns soliga, lugna, -5 gradiga – då är det perfekt att skida. Vårens soliga, lugna +15 – arbete i trädgården. Sommarens varma (mer än +20), lugna, klara – ut på sjön med båten. Höstens klara, soliga, lugna – promenader, krattning i trädgården. (SLS 2303, 63).

Äldre personer påpekar att vädret spelade mindre roll då de ännu var i arbetslivet eftersom: ”Man skulle till jobbet oberoende av om det var ymnigt snöfall eller -20 grader” (SLS 2303, 13). Som pensionär kan hon stanna inne om vädret är dåligt enligt henne. Sålunda struktureras personer utanför förvärvslivets liv mera av väder, både det som görs och det som inte görs, än för personer i arbetslivet. ”Väderleksförhållandena styr i hög grad mitt liv och ger det omväxling.” (SLS 2303, 13). Äldre informanter anser att halka vintertid är ett problem och är något som omtalas med affekt: ”Min stora skräck är att jag ska halka och skada mig, bli hjälplös och beroende av andra.” (SLS 2303, 30). Samma informant påpekar att hennes syn på det perfekta vädret förändrats genom åren. Som barn älskade hon sommarens sol och värme: ”... det kändes som om det bara var på sommaren jag levde” (ib.). Som ung älskade hon våren med dess ljusa nätter. I dagens läge anser hon att våren är krävande och hon önskar att sommaren ska ta slut eftersom hon anser att solen bränner och det blir tungt att andas. Nu är hösten hennes favoritårstid: ”Hösten kräver ingenting. Mörkret är skonsamt, jag får krypa ihop under en filt, gå i ide. Det är inte för varmt och inte för kallt”. (ib.).

Människor har olika uppfattning om vad som är dåligt väder och om det överhuvudtaget finns något som dåligt väder. En kvinna född på 1950-talet skriver engagerat och använder sig av emotionsord kring frågan och speciellt uttrycket ”det finns inget dåligt väder, bara dåliga kläder”.

Men visst finns det dåligt väder! Vem älskar att gå ut då det spöregnar vinden piskar en i ansiktet. Jag hatar uttrycket att det inte finns dåligt väder, endast dåliga kläder. Att klä på en massa extra kläder tar tid och medför extra besvär. Gummistövlar och regnjackor som är våta och smutsiga skall torka någonstans. Hundar som skall tvättas, torkas och kammade efter promenader i regn. (SLS 2303, 61).

Vi har som sagt olika relation till väder och specifikt vad som kännetecknar det av oss upplevda perfekta vädret. Det är inte alls så att alla önskar sol och värme hela tiden. En kvinna född på 1960-talet berättar om detta: ”Jag älskar kallt och snöstormar. På riktigt. Så dom flesta tycker jag är konstig...” (SLS 2303, 51). I svaren framkommer också att informanterna har olika relation till åska. En del älskar åska, andra är avvaktande gällande det medan andra är direkt rädda: ”Jag är rädd för åska, och också för storm, om jag är ute och tänker att jag kan få ett fallande träd över mig, eller ombord på en båt” (SLS 2303, 52). Men regn och åska kan också uppfattas som mäktigt: ”ju mera regn under åskväder så njuter jag förutom då som höet skall bärgas” (SLS 2303, 54). Eller som en kvinna skriver:

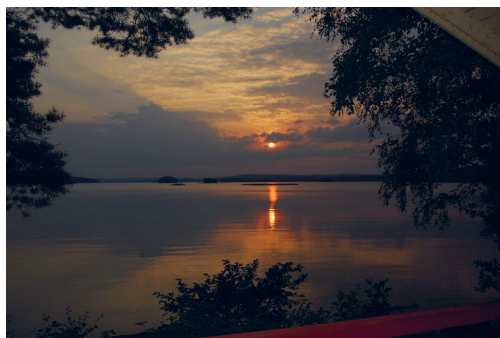
Jag tycker om när det åskar. Spänningen i luften har en lugnande effekt på mig. Jag känner mig glad och upprymd och lugn på samma gång när det åskar. Störtregn är besvärliga rent praktiskt, men jag är ändå glad när det regnar för det blir så skönt i luften efteråt. (SLS 2303, 61).

Att personer som uttrycker att de tycker om åska, regn och storm kan tolkas som ett uttryck av emotionellt engagemang, en affektiv relation till väder. I svaren framkommer också att vädret påverkar vårt humör och hur vi känner oss. Att vackert väder gör oss glada och positiva framkommer i många svar (SLS 2303, 3, 18, 35, 61). En man skriver om detta enligt följande: ”Sommaren gör att folk i Finland är mera öppna och glada [...] men under den kalla årstiden och speciellt här i [ort] sitter folk mest för det mesta inne och tjuvar”. (SLS 2303, 28). En helt annan fråga är att vi upplever att vädret påverkar vår hälsa. Det kan vara allt

från sjuka leder som mår dåligt av regn (SLS 2303, 8), att lågtryck ger huvudvärk (SLS 2303, 26, 75) till att högtryck förvärrar astma (SLS 2303, 23). En kvinna med reumatism talar om sin kropp nästan som en barometer och menar att hon ”vet redan på morgonen när jag vaknar om det är låg-eller högtryck” (SLS 2303, 59). Vädret både sitter i kroppen och påverkar den.

Att samla på väderinformation

Den andra frågan som jag behandlar i denna artikel handlar om att samla på väderinformation. De delfrågor som ingick handlade dels om huruvida dagens väder noteras, dels om dessa iakttagelser samlas på något sätt. Här kom jag att lägga märke till att det i materialet framkommer två typer av inställning till frågan. Den första inställningen är den att noterandet av väderiakttagelser inte är något de sysslar med, eller att väder inte är värt att notera. En kvinna skriver: ”Nej, jag samlar inte in information om väder. Det är nu bara något som jag inte är speciellt intresserad av” (SLS 2303, 15). En man skriver att: ”Livet är för kort för att börja fördriva tiden med personlig väderstatistik” (SLS 2303, 53). Här anges samlande på väderinformation som ett intresse eller tidsfördriv som i deras fall inte engagerar dem. En man omtalar att denna typ av privat information inte behövs, men menar att som hobby kan det vara roligt trots att den saknar praktisk nytta (SLS 2303, 28). Här kopplas noterandet av väder till oviktigt tidsfördriv och brist på nytta. Engagemanget i väder skulle ha varit lättare att berättiga om det kunde motiveras som nyttigt. Andra konstaterar kort och med eftertryck: ”Nej. Vädret kommer och går och är som det är!” (SLS 2303, 51). En yngre kvinna som inte samlar på väderinformation menar att ett specifikt väder kan leda till att hon gör en statusuppdatering på sociala medier men inget mer (SLS 2303, 65). En annan yngre kvinna anger att hon kan dela fotografier av fina solnedgångar och regnbågar på Instagram (SLS 2303, 67). Mitt material är inte tillräckligt omfattande för att kunna säga något om skillnader gällande hur väderiakttagelser noteras i olika åldersgrupper. Rimligt är

Solnegång på sommarstugan.

Foto: Lena Marander-Eklund

ändå att tänka sig att yngre personer använder sig av sociala medier för ändamålet snarare än almanackor, dagböcker och stugböcker.

Den andra typen av människor är de som noterar varje regndroppe eller solglimt i någon typ av dagbok. Naturligtvis finns även människor som sporadiskt noterar om vädret varit extremt eller om den första snön fallit ovanligt tidigt eller sent (SLS 2303, 12, 46). En kvinna som samlar på väderinformation berättar:

Dagligen skriver jag dagbok och börjar alltid med att anteckna temperatur, vindstyrka och om det är mulet eller solsen eller nederbörd. Det är intressant att läsa gamla dagböcker och jämföra "klimatet" förr och nu. (SLS 2303, 20).

Att vädret noteras i en dagbok innebär att det lyfts upp och får status, att det görs till något viktigt för personen ifråga. Enligt historikern Jan Golinski innebar noterandet av väder, med början på 1700-talet, att det gjordes till något betydelsefullt. Att vädret diariefördes dag för dag förändrade människans relation till tid, och i förlängningen också hur de upplevde vädret (Golinski 2010, 77).

I vissa fall framkommer att personen ifråga noterat vädret länge: ”Skriver själv upp olika speciella vädertyper i min kalender eller nu för tiden i s.k. 'Stugboken'. Har gjort det sedan 1970-talet, fast i början mera sporadiskt.” (SLS 2303, 45). Att noteringarna görs i stugboken

torde innebära att det sker mest sommartid. ”Jag antecknar varje morgon temperatur, regn el. sol. Det roar mig att kontrollera hur det var ifjol osv.” Jan Golinski påpekar att notera väder varje dag kräver disciplin och att diarieförandet kan tänkas gå tillbaka på en äldre tradition av att föra väderdagbok som en slags disciplinerande övning (Golinski 2010, 84).

En informant har satt noterandet av väder i system i och med att hon påminner sig själv om väderiakttagelserna via sin mobiltelefon.

Ja, det är roligt att föra in väderiakttagelser i min tioårsdagbok. Jag har en färdigtryckt dagbok med plats för dagliga anteckningar för varje dag under tio år. Ju längre jag hinner i en sådan, desto mer intressant är det att titta tillbaka och jämföra t.ex. vädret, hur det var för ett eller flera år sedan jämfört med i dag. Särskilt intressant blir det vid viktiga dagar, som familjens födelsedagar eller julafton. Varje dag klockan 14 normaltid eller 15 sommartid har jag en påminnelse i min mobiltelefon om att anteckna dagens temperatur. Jag tittar alltid på samma termometer, den på köksfönstret. Då får jag eftermiddagens varmaste temperatur i skuggan. I dagboken skriver jag också om det varit sol, mulet, växlande molnighet, om det regnat, haglat, snöat eller om vinden varit särskilt kall eller hård. Dessa anteckningar är bara för mig själv, för mitt eget höga nöje. (SLS 2303, 52).

Här är det fråga om en daglig rutin som har rituella drag. I de svar där informanten meddelar att de samlar på väderinformation lyfter de fram att det är fråga om ett nöje, en hobby och att det för dem är intressant. Sålunda kan de som bokför dagens väder ses som ett slags amatörmeteorologer. På samma sätt som amatörorntologer kryssar av fågelarter, för amatörmeteorologer bok över väderfenomen (jfr Nylund Skog 2014, 309). De kännetecknas av en nästintill passionerad idé om att lista, förteckna och registrera fåglar respektive väder – ett affektivt engagemang. På så vis baseras noterandet av väder på en ordning och klassificering som kännetecknar eller åtminstone liknar vetenskaplig systematik, vilket i sin tur kan användas som motivering för att föra bok

över dagens väder. Intresset för meteorologi på hobbybasis är relativt stort. I Sverige finns en förening för väderintresserade personer, Väderbitarna (Väderbitarna.se). Hemsidan Finnish Lightning Center i Finland har sedan 2003 erbjudit information om stormar och åsknedslag och bilder på stormar kan publiceras i deras galleri (FLC.fi). Böcker på amatörbasis har publicerats, bland annat *Väderboken – Om konsten att förutspå väder* av Jan Danielsson (1999) och *Väderboken – mot en ny tid* av Stefan Lundberg (2008). Här bör noteras att fenomenet att notera väder inte på något sätt är nytt såsom jag redan flera gånger påpekat. I så kallade bondedagböcker från 1800-talet noterades förutom sådd och skörd också dagens väder (SLS 1494,Q). På fyrar har väderleken noterats sedan 1850-talet (Heino 1994, 16). De som idag gör anteckningar om dagens väder relaterar då till en gammal tradition om ett ordnat och i stort sett professionellt – men samtidigt på amatör- eller hobbybasis – samlande på information om väder.

Att notera information om väder är alltså dels en form av samlande, dels en hobby. Folkloristen Jochum Stattin påpekar att hobbyer blev vanliga i samband med att gränsen mellan arbete och fritid drogs. Hobbyer sågs som en motvikt till arbete, men samtidigt som något nyttigt, utvecklande och engagerande (Stattin 2007, 14–15). Samlande är en populär hobby och enligt museologen Susan Pearce sysslar var tredje västerlänning med det. Man väljer något föremål som man önskar samla på och ökar därefter samlingen (Pearce 1995, 3, 159). Samlandet är heller inget nytt fenomen och kan tolkas som individens personliga projekt och passionerade satsning (Pöyhtäri 1996, 1ff). Man kan samla på nästan vad som helst, frimärken, ölburkar eller postkort.

Enligt Sini Salminen (2011) är samlande en hobby som skänker samlaren en meningsfull sysselsättning, en känsla av kontroll och beständighet (Salminen 2011, 76). Samlandet engagerar och är meningsskapande. Ekonomen Russel Belk diskuterar vad samlande är och avser med det en aktiv, selektiv och passionerad process där föremål tagna ur bruk

förvärras för att ingå i en uppsättning av icke-identiska föremål eller upplevelser (Belk 2001, 67). Sett ur hans perspektiv är samlande av väderinformation inte ett egentligt samlande eftersom det varken är fråga om föremål eller upplevelser. Däremot menar jag man kan se på antecknandet av väder som en form av samlande eftersom det är aktivt, hängivet och uppfattas som en uppsättning av data som är intressant och viktigt för personen ifråga. Det är något som görs systematiskt och dagligen såsom exemplet ovan visar (SLS 2303, 52). Det kräver också engagemang gällande ens beteende. Det gäller att vara uthållig och orka hålla på med att fylla i sin väderbok. Detta kan tolkas som en för dem meningsfull sysselsättning, ett sätt att få kontroll över sin tillvaro och ett fenomen de inte rör över – vädret är ju vad det är – samtidigt som det ger en känsla av beständighet. Att kunna jämföra årets väder med fjolårets blir ett rituellt beteende som strukturerar vardagen. Samtidigt säger detta beteende något om personen ifråga. Att skriva upp vilket väder det är en specifik dag i en dagbok innebär ett sätt att skriva in sig i historien och det ger underlag för kompetenta diskussioner kring väder.

Man kunde också kalla dessa personer för väderbitare eller vädernördar. Båda begreppen har negativa konnotationer, ett skimmer av löje. En kalenderbitare definieras som en person som är överdrivet intresserad av kalendrar och annan statistik (ne.se). Även begreppet nörd uppfattas som en enkelspårig och något löjeväckande person (ne.se). Men behöver det vara negativt att intressera sig för väder, att ha samlande av väderinformation som hobby? Ser man till studier om fandom blir det uppenbart att vara nörd uppfattas som något positivt (speciellt när det gäller män). Det är fråga om en person som investerar tid på något specifikt som är av betydelse för dem. Å andra sidan är nörd, samlaren själv nöjd med sin roll (*Fan Culture* 2012, 9-10). Om någon undrar kan jag erkänna att jag själv är ett slags vädernörd, det vill säga jag antecknar inte dagens väder men följer noggrant med prognoser, sommartid flera gånger per dag. Samtidigt kan jag konstatera att jag inte är ensam om att engagera mig i väder.

Slutdiskussion

I denna artikel analyserar jag hur engagemang kring väder tar sig uttryck i svar på frågelistan Vackert väder idag! som distribuerades vintern 2015–2016 av SLS arkiv. Frågelistan resulterade i 75 svar skrivna både av SLS arkivs meddelare och av personer som svarat på webb-enkäten. I analysen har jag koncentrerat mig på svaren på frågorna om vad som uppfattas vara det perfekta vädret samt att samla på information om väder. Metodologiskt har jag använt mig av en analys av stilfigurer med fokus på emotionsord för att på så sätt kunna tolka om talet om väder kan ses som ett uttryck av affekt. Teoretiskt har jag använt mig av affektteori med fokus på begreppet engagemang.

Då vädret omtalas använder skribenterna emotionsord såsom ryslig, fint, älskar, hatar, njuter, tycker om, glad som ett sätt att dramatisera och understryka det sagda. Det innebär ibland ett viss mått av klagande eller ojande över vädret. Här bör göras skillnad mellan uttryck på en beskrivande och på en emotiv eller affektiv nivå. Om vädret omtalas som ”idag är det kyligt väder” tyder det på en beskrivande nivå, om uttalandet inte är tänkt att vara ironiskt. Det är ett påstående som säger något om vädret men däremot inte något om människans känslomässiga relation till det. Om vädret omtalas med hjälp av emotionsord som ”jag älskar/hatar kyligt väder” är det fråga om stilfigurer som tyder på affektivt engagemang eftersom det uttrycker personens attityd till det hen talar om. Även utrop eller så kallade interjektioner såsom oj eller fy som i ”oj, ett sådant kyligt väder” innebär, i detta fall, ett klagande genom språkliga uttryck som har en emotiv funktion, det vill säga en avsikt att åstadkomma ett intryck av en viss känsla (Jakobson 1974, 144).

Att kommentera väder innebär ett element av upprepning. Vi kommenterar vädret ofta dagligen som en del av vårt vardagliga beteende, ett slags vana eller rutin. På så sätt kan det ses som ett rituellt beteende som strukturerar vår tillvaro. Vädret påverkar vårt beteende, framförallt vår fritid, vad vi gör och inte gör oavsett

om vi gör med medvetet eller inte. Besvikelsen över en regnig sommar kan vara stor. Då spelar vädret en större roll än annars då man kanske inte ens noterar vilket väder det är. Vädret är kroppsligt eftersom det påverkar vårt humör och vår hälsa enligt informanterna. Att engagerat anteckna dagens väder är ett exempel på ett slags hobby eller beteende-engagemang som kräver både disciplin, en drivkraft och ett starkt intresse för ämnet. Personer som sysslar med detta är hängivna och intresserade medan andra anser att det är en fullständigt menings-

lös aktivitet. Att samla på väderinformation kan tolkas som ett sätt att få kontroll över ett fenomen man själv inte råvar på men som finns där hela tiden. Väder är en del av vår relation till och upplevelse av naturen. Men det är också ett sätt att på ett rituellt och intensivt sätt registrera delar av sin vardag. Diarieförandet av väder, som har professionella drag trots att det sker på amatörbasis, bygger på en lång tradition av att anteckna dagens väder. Att bokföra väder kan motiveras med nytta och nöje eller uppfattas som en passion eller ett engagemang.

¹ Analysen av emotionsord har jag presenterat utförligt i Marander-Eklund 2009.

² Carola Ekrem påpekar att antalet meddelare i dagens läge är svårt att uppskatta eftersom många som svarar endast gör det tillfälligt (Ekrem 2016).

³ I denna artikel hänvisas till svaren enligt signum och ett nummer på svaren (SLS 2303, 1 – 75). I skrivande stund är materialet ännu inte uppordnat på SLS arkiv. Svaren är aningen redigerade gällande stavning för att underlätta läsningen.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Opublicerade källor

Helsingfors, Svenska litteratursällskapet i Finland, SLS Arkiv, SLS 1494. Q Dagbok förd av bonden Fredric Anton Svanström
SLS 2303:1–75. Vackert väder idag!

Publicerade källor

- Ahmed, Sara 2004. *Cultural politics of emotion*. University Press Edinburgh, Edinburgh.
- Belk, Russel W. 2001. *Collecting in a consumer society*. London: Routledge.
- Berglund, Richard 2010. *Engagemang efterlyses. Hur tre tillverkande företag söker medverkan från sina anställda då de inför Lean*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Cederqvist, Jonas 2007. Vädrets vetenskap. I: *Populär historia* 8/2007. <http://populärhistoria.se/artiklar/vadrets-vetenskap/> (hämtad 7.8.2016)
- Danielson, Jan 1999. *Väderboken. Om konsten att förutspå väder*. Stockholm: Kunskapsförlaget Nordstedt.
- Ehn, Billy & Orvar Löfgren 2012. *Kulturanalytiska verktyg*. Malmö: Gleerups.
- Ekrem, Carola 2016. Att berätta eller rapportera sitt liv. Frågelistan i förändring. I: *Kirjoittamalla kerrotut. Kansatieteelliset kyselyt tiedon lähteinä*. Toim. Pirjo Korkiakangas et al. Helsingfors: Ethnos.
- Eriksson, Jenny & Gunilla Sörensen 2015. *Vintervädrets betydelse för att fotgängare skadas i singelolyckor*. Linköping: Vti.
- Fan Culture: Theory/Practice* 2012. Ed. by Katherine Larsen and Lynn Zubernis. Newcastle upon Tyne: Cambridge scholars publishing.
- FLC.fi <https://www.flcenter.net/info.html> (hämtad 11.8.2016)
- Golinski, Jan 2010. *British weather and the climate of enlightenment*. Chicago: University of Chicago Press.
- Golinski, Jan 2003. The weather in Eighteenth-century Britain. I: *Weather, climate, culture*. Ed. by Sarah Strauss & Benjamin S. Orlove. Oxford & New York: Berg.
- Historiskt väder*. Smhi.se. <http://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/historiskt-vader-1.7110> (hämtad 22.8.2016)
- Jakobson, Roman 1974. *Poetik och lingvistik*. Stockholm: PAN/Norstedt.
- Karttunen, Hannu et al 2008. *Ilmakehä, sää ja ilmasto*. Helsinki: Tähtitieteellinen yhdistys Ursa.
- Hagström, Charlotte & Lena Marander-Eklund 2005. Att arbeta med frågelistor. En introduktion. I: *Frågelistan som källa och metod*. Red. Charlotte Hagström & Lena Marander-Eklund. Lund: Studentlitteratur.

- Heino, Raino 1994. *Climate in Finland during the period of meteorological observations*. Helsinki: Finnish meteorological institute.
- Lundberg, Stefan 2008. *Väderboken. Mot en ny tid*. Foto: Leif Weckström. Helsingfors: Scoop.
- Löfgren, Orvar 2014. Väderbitna landskap. I: *Naturen för mig. Nutida röster och kulturella perspektiv*. Red. Lina Midholm & Katarina Saltzman. Göteborg: Institutet för språk och folkminnen.
- Källan* 2/2015. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Marander-Eklund, Lena 2009. "Kanske den bästa tiden i mitt liv". Analys av emotioner i ett frågelistmaterial om livet i efterkrigstidens Finland. I: *Tidskrift för kulturforskning* 4/2009.
- Melin, Lars & Sven Lange 1985. *Att analysera text. Stilanalys med exempel*. Studentlitteratur, Lund.
- Ne.se. Nationalencyklopedin, kalenderbitare. <http://www.ne.se> (hämtad 2016-08-16)
- Ne.se Nationalencyklopedin, nörd. <http://www.ne.se> (hämtad 2016-08-16)
- Nylund Skog, Susanne 2014. Jizz, drag och kryss. Tyst kunskap och naturupplevelse i fågelskådarkretsar. I: *Naturen för mig. Nutida röster och kulturella perspektiv*. Red. Lina Midholm & Katarina Saltzman. Göteborg: Institutet för språk och folkminnen.
- Pearce, Susan 1995. *On collecting. An investigation into collecting in the European tradition*. London: Routledge.
- Pöyhtäri, Ari 1996. *Keräilystä kokoelmaan. Sosiologia ja filosofisia näkökulmia keräilyyn*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Rosberg, Christopher 2013. *Vad händer med engagemanget, cynismen och utmattningen i förändringens tid?* Lund: Lunds universitet.
- Salminen, Sini 2011. Postikorttien keräily ja taidepostikortti. Jyväskylä. Taidehistoria,
- Stattin, Jochum 2007. *Hobby-entusiaster och folkhemsbyggare*. Stockholm: Carlsson.
- SAOL 13. <http://www.svenskaakademien.se/svenska-spraket/svenska-akademiens-ordlista-saol/saol-13-pa-natet/sok-i-ordlistan> (hämtad 3.8.2016)
- SLS arkiv, frågelista. <http://www.sls.fi/sv/projekt/frage-lista-vackert-vader-i-dag> (hämtad 4.8.2016)
- Synonymer.se <http://www.synonymer.se/?query=engagerad> (hämtad 3.8.2016)
- Thrift, Nigel 2008. *Non-representational theory. Space, politics, affect*. London, New York: Routledge.
- Tillhagen, Carl-Herman 1991. *Himlens stjärnor och väders makt*. Stockholm: Natur och kultur.
- Yle.fi nyheter <https://svenska.yle.fi/artikel/2014/02/21/sfp-foreslar-genusplogning-i-helsingfors> (hämtad 10.8.2016)
- When weather matters. Science and service to meet societal needs 2009*. By Committee on Progress and Priorities of U.S. Weather Research and Research-to-Operations Activities, National Research Council, Division on Earth and Life Studies. Washington: The national academies press.
- Väderbitarna.se <http://www.vaderbitarna.se/index.shtml> (hämtad 11.8.2016)

SUMMARY

”Much of what we do or do not do is dependent on the weather”. Involvement in relation to the weather

This article deals with our emotional involvement with the weather, that is to say that we are very interested in the weather, however, very few are directly dependent on it. My starting point is empirical, and based on the responses to the questionnaire Beautiful Weather Today! distributed by the Swedish Literature Society’s archives in the winter of 2015-2016. The list of questions deals with peoples’ relationship to and experience of the weather. The purpose of this article is to analyze how peoples’ relationship with the weather are expressed in the answers to the questionnaire; such as what is perceived to be perfect weather and gathering information about the weather. Methodologically, I have used an analysis of stylistic figures with a focus on emotional words in order to interpret the discourse about the weather to see if it can be seen as an expression of involvement and affect.

When the weather is mentioned the writers use emotional words such terrible, fine, love, hate, enjoy, like, and happy

as a way to dramatize what is said. It sometimes means a specific complainant or objection over the weather. The perfect weather, according to the informants, means a certain amount of moderation, it should be comfortably warm. The weather structures our behavior, above everything else our leisure time, i.e. what we do and do not do. In the summer, the weather plays a greater role than at other times when you may not even notice what the weather is like.

Recording the day’s weather is a kind of hobby or behavioral commitment that requires both discipline, a driving force, and a strong interest in the subject. People who engage in this are dedicated and interested, while others believe it is a completely pointless activity. To make weather recordings can be interpreted as a way to gain control of a phenomenon that they themselves cannot regulate. Weather is part of our relationship with and experience of nature. However, it is also an intense way of recording parts of our everyday lives with ritual features. Making a diary of the weather is based on a long tradition, and can be justified as a benefit and enjoyment or as a passion or involvement.